

Examen HAVO 2023

tijdvak 1

#dag # mei

#tijd - #tijd uur

Nederlands

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit een tekst met 21 vragen en een tekst met een samenvattingsopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Het staat geschreven in de sterren

- 2p **1** Alinea 1 en 2 vormen de inleiding van deze tekst.
Hieronder staan genummerde conventies van de inleiding van een tekst:
In de inleiding noemt de schrijver

- 1 de aanleiding tot het schrijven van de tekst.
- 2 de bronnen van de informatie in de tekst.
- 3 de hoofdgedachte van de tekst.
- 4 de structuur van de rest van deze tekst.

Geef aan of de schrijver elk van deze conventies wel of niet volgt bij
alinea 1–2, de inleiding van deze tekst.

Noteer op de uitwerkbijlage achter elk van de nummers JA of NEE.

- 1p **2** Wat is de functie van alinea 2?

- A bewijs
- B constatering
- C karakterisering
- D toelichting

- 1p **3** De titel van een artikel heeft specifieke functies.
Wat wil de schrijver met de titel van deze tekst bereiken?
De schrijver wil met deze titel

- A de aandacht van de lezer trekken met een prikkelende uitdrukking.
- B de lezer even de verkeerde richting op sturen om hem aan het denken te zetten.
- C de lezer wakker schudden door een term uit de astrologiewereld te gebruiken.
- D zijn bezorgdheid om de lezer uiten bij het nieuwe verschijnsel.

- 1p **4** In alinea 3 wordt hoogleraar Religiewetenschap aan de Rijksuniversiteit
Groningen Kocku von Stuckrad geciteerd.
Wat voor redenering wordt in die citaten weergegeven?
Een redenering op basis van

- A controleerbare feiten.
- B normen en waarden.
- C onderzoeksbevindingen.
- D vermoedens.

- 1p 5 In alinea 4 staan '*kanttekeningen*' bij cijfers uit alinea 3.
Wat moeten die kanttekeningen zeggen?
- A Aan de hand van de cijfers kunnen er geen zinvolle uitspraken gedaan worden; de belangstelling van de geïnteresseerden varieert daarvoor te veel.
 - B De mensen die zich bezighouden met astrologie komen uit verschillende groepen, dus je weet niet precies op wie de cijfers betrekking hebben.
 - C Die cijfers zeggen niks over de populariteit van astrologie, want iedereen benadert de astrologie op een andere manier.
 - D Het is niet duidelijk wat de volgers van de astrologie met hun kennis doen; de cijfers zijn dus niet eenduidig.
- 1p 6 De laatste zin van alinea 4 bestaat uit twee delen.
Welk tekstverband bestaat er tussen de twee delen van deze zin?
- A concluderend verband
 - B doel-middelverband
 - C toegevend verband
 - D vergelijkend verband

In zowel alinea 3 als alinea 4 gebruikt Von Stuckrad het woord '*zelfs*'.

- 1p 7 Wat drukt het woord '*zelfs*' uit in de laatste zin van alinea 3?
- A Het duidt op een opsomming.
 - B Het geeft ongeloof aan.
 - C Het kondigt iets vreemds aan.
 - D Het onderstreept iets.
- 1p 8 Wat drukt het woord '*zelfs*' uit in de voorlaatste zin van alinea 4?
- A arrogantie
 - B cynisme
 - C hoop
 - D verbazing
 - E verontwaardiging

De tekst is na de inleiding (alinea 1–2) onder te verdelen in vier delen.

Deel 1: alinea 3 – 8

Deel 2: alinea 9 – 14

Deel 3: alinea 15 – 18

Deel 4: alinea 19 – 22

- 2p 9 Formuleer de vraag waarop Deel 1 (alinea 3–8) antwoord geeft.
Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.
- 1p 10 Welk kopje past het best boven Deel 2 (alinea 9–14)?
A Behoefte
B Beloning
C Toepassing
D Spiritualiteit
- 1p 11 In Deel 2 (alinea 9–14) van de tekst worden Luuk en Jill als voorbeelden opgevoerd van personen die in astrologie geloven.
Zeg in eigen woorden welke overeenkomst er is in de manier waarop Jill en Luuk astrologie toepassen in hun leven.
Baseer je antwoord op Deel 2 en maak de onderstaande zin op de uitwerkbijlage af met maximaal 15 woorden.
Ze gebruiken astrologie allebei om ...
- 2p 12 Er bestaan verschillende typen argumenten.
Zo zijn er argumenten op basis van:
1 autoriteit.
2 ervaring.
3 kenmerk of eigenschap.
4 oorzaak en gevolg.
5 overeenkomst en vergelijking.
6 voorbeelden.
7 voor- en nadelen.

Noteer de nummers van de twee typen argumenten uit bovenstaande lijst die in alinea 13 vooral gebruikt worden.

- 2p **13** Er zijn overeenkomsten tussen de manier waarop Annemarie Foppen in alinea 11 en Kocku von Stuckrad in alinea 18 de toegenomen belangstelling voor astrologie verklaren.
Noem die twee overeenkomsten. *Maak daarvoor de onderstaande zin op de uitwerkbijlage af met maximaal 20 woorden.*
Beiden zeggen dat astrologie tegenwoordig ... en dat deze vorm ...
- 1p **14** Alinea 20 noemt de 'waarheidsvraag'.
Leg uit wat de lezer moet verstaan onder de 'waarheidsvraag'.
Maak daarvoor de onderstaande zin op de uitwerkbijlage af met maximaal 15 woorden.
De 'waarheidsvraag' is de kwestie of ...
- 1p **15** Hoe is de toon van de laatste alinea van de tekst het best te omschrijven?
De toon is over het algemeen
A lovend.
B negatief.
C neutraal.
D optimistisch.
- 2p **16** Het hoofdonderwerp van de tekst is astrologie.
Aan welke twee deelonderwerpen besteedt de schrijver aandacht in de tekst?
- 1p **17** Voor welk lezerspubliek lijkt de tekst het meest bedoeld, gelet op de inhoud en het taalgebruik?
A voor app-ontwikkelaars
B voor astrologen
C voor jongvolwassenen
D voor kerkelijk leiders
E voor psychologen en sociologen
- 1p **18** De schrijver laat in de tekst een aantal deskundigen aan het woord.
Met welk doel doet hij dat?
De schrijver doet dit om duidelijk te maken dat
A de lezer uitgaande van deze inzichten zijn eigen standpunt kan kiezen.
B die verschillende wetenschappelijke inzichten afgewezen moeten worden.
C men op verschillende manieren over het verschijnsel kan oordelen.
D zijn standpunt gebaseerd is op verschillende wetenschappelijke inzichten.

- 2p 19 Welke omschrijving verwoordt het best wat de hoofdgedachte is van de tekst?
- A Als iedereen de uitgangspunten van astrologie accepteert, is er niets op tegen astrologie tot de spiritualiteit te rekenen.
 - B Religie is door astrologie aan het veranderen, maar als traditionele en nieuwe gelovigen meer met elkaar gaan samenwerken, zal de spiritualiteit in alle bevolkingslagen toenemen.
 - C Wetenschappers tonen aan dat het traditionele geloof gebaat is bij verandering, maar gelovigen hebben er moeite mee hun ideeën over astrologie los te laten.
 - D Wie ervan uitgaat dat astrologie naast het geloof toegepast kan worden, zit verkeerd, want er zijn in deze moderne tijd voldoende religies waar men uit kan kiezen om goed te kunnen leven.
- 1p 20 Van welk structuurmodel heeft de schrijver bij deze tekst gebruik gemaakt?
- A argumentatiestructuur
 - B aspectenstructuur
 - C probleem-oplossingstructuur
 - D verklaringsstructuur
 - E voordeel-nadeelstructuur
 - F vraag-antwoordstructuur
- 2p 21 De tekst is verschenen in De Nieuwe Koers, een christelijk tijdschrift dat aan opinievorming doet en achtergronden geeft bij actueel maatschappelijk, cultureel, politiek en kerkelijk nieuws. Noteer de nummers van de twee middelen uit onderstaande lijst die de schrijver toepast om in te spelen op het ontwikkelingsniveau en de kennis van zijn lezers.
- 1 argumentatieschema's
 - 2 citaten van experts op het gebied van religie
 - 3 complexe zinsconstructies
 - 4 emotionele uitspraken
 - 5 ironie
 - 6 kritisch commentaar
 - 7 onderzoeksfeiten
 - 8 vakjargon

Tekst 2 Onderwijs is een spelletje

- 21p 22 Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal 200 woorden van de tekst **Onderwijs is een spelletje**.
Zorg ervoor dat je samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.

Uit je samenvatting moet het volgende duidelijk worden:

- Welk verschijnsel besproken wordt en hoe het omschreven wordt;
- Wat het nut hiervan is;
- Welke kanttekeningen er bij dit verschijnsel geplaatst worden;
- Welke voorwaarde van belang is,
- Wat de voordelen en nadelen van dit verschijnsel zijn;
- Welke afrondende conclusies getrokken worden.